

)(Kodaňská dohoda – jeden krok vpřed, dva nazpět?

Přesně ve stejnou dobu jako Jan Doležal

2009-12-23

Představitelé 193 zemí světa, kteří dva týdny jednali v Kodani o klimatické budoucnosti světa, světovou veřejnost nepotěšili. Dlouho očekávaná konference, která měla zavazující dvouletý maraton jednání pod hlavičkou Rámcové úmluvy OSN o změnách klimatu (UNFCCC), nepřinesla žádný závazný výsledek. Místo právně závazného dokumentu, který by zaujal pozici Kjótského protokolu, byla uzavřena pouze kompromisní dohoda s velmi obecnými cíli. Když generální tajemník OSN Ban Ki-Moon v duchu letošní kampaně OSN na podporu nové klimatické dohody v sobotu dopoledne prohlásil, že státníci dohodu konečně uzavřeli, jen málokdo měl důvod k oslavám. Zástupci mnoha nevládních organizací na adresu nové dohody dokonce vzkázali, že je lepší, než žádná, ale není to ta dohoda. Bella Center v Kodani Foto Jan Doležal

Obecný jazyk jednotlivých ustanovení dohody dokládá neschopnost světových lídrů dosáhnout pokroku v zablokovaných jednáních a nalézt společnou naději nad nejdělejšími body budoucího režimu na ochranu klimatu. Vlnu vzrušení i zpočátku dohody, neboť na vzniku výsledného kompromisního návrhu, tzv. Kodaňské dohody, se podílely pouze Spojené státy, Čína, Indie, Brazílie a Jižní Afrika. Všechny strany úmluvy vzaly její text po celonárodním vyjádření jednání pouze na vlastní odpovědnost. Proti dokumentu vystoupily některé ostrovní rozvojové státy a zejména rozvinuté země, které poukázaly na jeho neschopnost předcházet dramatickým změnám zemského klimatu. Hlasitými kritiky byly zejména Súdán a některé státy Latinské Ameriky (Bolívie, Venezuela, apod.). Celkově se zdá, že dohoda v určitých aspektech spíše podlamuje akční plán z Bali, než aby ho dále rozvíjela.

Kodaňská dohoda přijímá doporučení Mezivládního panelu pro změny klimatu (IPCC), aby nárůst průměrné globální teploty nepřesáhl 2°C. Díky vyjednávacímu úsilí malých ostrovních států má být tento dlouhodobý cíl v případě nutnosti přehodnocen ve prospěch teplotní hranice, která bude ještě o 1 stupeň nižší. Součástí textu dohody jsou právní závazky ke snížení produkce skleníkových plynů resp. k omezení tohoto růstu. Dle interních informací sekretariátu UNFCCC, které se objevily v médiích, však dosavadní nabídky ukazují spíše na opačný scénář, který povede k nárůstu průměrné globální teploty o 3°C. Jeden z mála konkrétních návrhů představuje vyřízení finanční podpory, která by měla směřovat do rozvojových zemí. V následujících letech by jim rozvinuté státy poskytnuly 30 miliard dolarů navíc na 100 miliard dolarů do roku 2020. Jde o nabídku, která se pohybuje pod úrovní dříve vyhlášených požadavků rozvojových zemí, a nedosahuje ani odhadů Světové banky, nevládních organizací (Action Oxfam) a Evropské unie. Tento kolektivní závazek rozvinutých zemí má pramenit jak z veřejných a soukromých zdrojů, tak z inovativních nástrojů, které však dohoda blíže neupřesňuje. Finanční toky by měly vycházet z potřeby jedné země a poskytovat předvídatelné a nové prostředky jak na adaptační opatření, tak na podporu přechodu na nízkouhlahlíkový model rozvoje. Největším nedostatkem konečného znění dokumentu je absence podrobného plánu, jak přiblížit vznik nového právně závazného nástroje pod hlavičkou UNFCCC po skončení prvního období platnosti Kjótského protokolu v roce 2012.

Hektický a velmi emotivní závěr konference, zpočátku vytvoření a uvedení konečného dokumentu [1], nabízí mnohé náměty pro budoucí jednání. Netýkají se přitom jen samotné náplně (jednotlivých stavebních kamenů budoucího klimatického režimu) ale i dynamiky vyjednávání mezi rozvinutým a rozvojovým světem. Výsledný dokument vznikl v úzkém kruhu pěti států, ve kterém scházeli nejen zástupci zejména rozvinutých zemí, ale například i Evropské unie. Za viníka nedostatečné ambiciózní dohody označují jedni Spojené státy, druzí Čínu. Co však znamená dohoda s takto slabým mandátem pro společný postup mezinárodního společenství v boji s globálním oteplováním? Má světová veřejnost očekávat kolaps mezinárodních jednání pod hlavičkou UNFCCC? Jsou rozpory mezi jednotlivými vyjednávacími skupinami, i uvnitř jejich samotných, natolik vážné, že se stávají neúspěšnými; má pouze velmi slabý dokument? Počkáme změny klimatu, a zejména lidí, jichž se bezprostředně dotýká, na skutečné klimatické lídry? Jaký signál vysílá Kodaňská konference do světa „businessu“ a zájemcům zvažujícím investice například do energetického sektoru? V tuto chvíli je možná klást tyto a mnohé další otázky, odpovědi však přinesou až následující měsíce. Kodaňskou dohodu musí jednotlivé státy v mezích své zodpovědnosti a kapacit proměnit v činy.

Vyspělé země by měly přijmít s ambiciózními cíli ke snížení emisí a za pomoci nástrojů zmíněných v dohodě (například Copenhagen Green Climate Fund) neodkladně financovat zejména adaptační opatření v nejvíce ohrožených zemích. Před dostatečné politické vůli a skutečné ochotě jednat, má i velmi slabý výstup kodaňské konference pomoci konkrétním lidem. Politici by měli naplnit své nedostatečné sliby a zároveň neodkladně pracovat na jejich posílení. Plnohodnotného a akce schopného nástupce Kjótského protokolu tak, doufejme, představí jednání v průběhu následujícího roku a v jeho závěru summit UNFCCC v Mexiku.

[1] Kodaňská dohoda spolu s dalšími výstupy konference je dostupná na oficiálních stránkách konference . <http://unfccc.int/2860.php>.